

การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น
ของนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่*

DEVELOPING AN ART TEACHING MODEL THAT AFFECTS THE APPRECIATION
OF LOCAL IDENTITY OF STUDENTS IN MULTICULTURAL SCHOOLS
CHIANG MAI PROVINCE

สายพิน สังกิตศิลป์

Saipin Sungkitsin

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand

Corresponding author E-mail: saipin_sun@g.cmr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น 2) ประเมินผลการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่พัฒนาขึ้น และ 3) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนศิลปะ เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 60 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 4 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบประเมินการแสดงออกทางด้านศิลปะ แบบประเมินความเป็นไปได้ของแผนงาน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น องค์ประกอบสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของผู้เรียน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.12) 2) ผลการใช้รูปแบบการสอน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีการแสดงออกทางด้านศิลปะโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.29) และมีความเป็นไปได้ของแผนงานในการเผยแพร่ผลงานศิลปะสู่ชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.23) และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.95)

คำสำคัญ: รูปแบบการสอนศิลปะ, การเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น, โรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to: 1) Develop an art teaching model that promotes appreciation of local identity, 2) Evaluate the effects of implementing the developed art teaching model, and 3) Assess satisfaction with the art teaching model. The study employed a research and development methodology. The sample consisted of 60 students in grades 4 - 6 and 4 student teachers, selected through purposive sampling. Research instruments included focus group discussion forms, a model suitability assessment form, achievement tests, art expression assessment forms, action plan feasibility assessment forms, and satisfaction questionnaires. The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation, t-test, and descriptive content analysis. The research findings revealed that: 1) The developed art teaching model promoting local identity appreciation which comprises eight key components: principles and concepts, objectives, learning management procedures, media and learning resources, measurement and evaluation, roles of teachers, roles of learners, and factors affecting local identity appreciation. The model's suitability was rated at the highest level ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.12). 2) Regarding the implementation results, students' post-learning achievement was significantly higher than pre-learning at the .05 statistical level. Their overall art expression was at a good level ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.29), and the feasibility of action plans for disseminating art works to the community was at a moderate level overall ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.23). and 3) Students' overall satisfaction with the teaching model was at a high level ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.95).

Keywords: Art Teaching Model, Appreciation of Local Identity, Multicultural Schools

บทนำ

ภาคเหนือของไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งลาวและพม่า อีกทั้งมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบภูเขาที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ จึงส่งผลให้เป็นภูมิภาคที่มีชนหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาอาศัยอยู่ ทั้งนี้ แต่ละชาติพันธุ์จะมีอัตลักษณ์ในด้านวัฒนธรรม ภาษาและความเป็นอยู่ที่แบบเฉพาะตน ส่งผลให้นักเรียนมีความหลากหลายแตกต่างกัน ในขณะที่มีทั้งนักเรียนในเมืองและชนบทที่สื่อสารด้วยภาษาพื้นบ้านและภาษาไทย มีนักเรียนชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาแม่ของตน ก่อให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้เกิดปัญหาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (สุรางคนา ฤกษ์สมบูรณ์ดี, 2562) ทั้งในเรื่องของเพศ เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา ศาสนา อายุ สีผิว วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต และอื่น ๆ ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่สถาบันผลิตครูควรคำนึงถึงความสำคัญของผู้เรียนที่มีความแตกต่าง เปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหว และเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลา จึงควรที่จะมีการปรับปรุง พัฒนา หลักสูตร หรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดและเป็นประโยชน์กับตัวผู้เรียนในการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ ได้รับความรู้อย่างเท่าเทียม เสมอภาค ยอมรับซึ่งกันและกัน และเรียนรู้ร่วมกันอย่างสันติสุข ทั้งนี้ ในปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในวัฒนธรรมผ่านสังคมยุคดิจิทัลมากขึ้น ในขณะที่คนไทย

จำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต จึงควรให้ความสำคัญกับการวางรากฐานในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) ทั้งนี้ การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Education for Culturally Diverse Students หรือ Multicultural Education) มีจุดมุ่งหมายหลายประการ เช่น เพื่อสร้างให้เกิดความเป็นธรรมและความเท่าเทียมในด้านโอกาสทางการศึกษาไม่ว่าผู้เรียนจะมาจากวัฒนธรรมใดก็ตาม เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ลดอคติและการเหยียดหยามทางวัฒนธรรม โดยมุ่งหวังว่าความเข้าใจเหล่านี้จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคมต่อไป (ฐิติมติ อาพัทธนานนท์, 2563)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นนครแห่งวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองและมีประวัติศาสตร์ยาวนานมีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันมีเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดสู่งานหัตถกรรมที่มีคุณค่า รวมทั้งมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมโดดเด่น โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมากที่สุด จำนวน 146,435 คน รองลงมา คือ ลาหู่ จำนวน 46,390 คน และม้ง จำนวน 26,964 คน ลีซู จำนวน 20,178 คน อาข่า จำนวน 9,875 คน ลัวะ จำนวน 2,253 คน และเมี่ยนน้อยที่สุด จำนวน 1,149 คน (ไม่ระบุชาติพันธุ์ จำนวน 95,590 คน) ภาษาราชการใช้ภาษาไทยเป็นหลัก และมีภาษาท้องถิ่น ซึ่งประชากรจังหวัดเชียงใหม่นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด จำนวน 1,642,655 คน คิดเป็นร้อยละ 91.80 นับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 100,205 คน คิดเป็นร้อยละ 5.60 นับถืออิสลาม 20,936 คิดเป็นร้อยละ 1.17 นับถือฮินดูและสิกข์ จำนวน 358 คิดเป็นร้อยละ 0.02 และนับถือศาสนาอื่น ๆ จำนวน 25,230 คน คิดเป็นร้อยละ 1.41 (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่, 2565) จะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิต ดังนั้น ในการจัดการศึกษาจึงควรให้มีความเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง และสามารถอยู่ร่วมกันได้

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของนักเรียนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันด้วย ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากงานวิจัยของ ณัฐชนา มณีพุกษ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ พบว่า ครูผู้สอนในวิชาศิลปศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรมนั้น ครูผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริมและปลูกฝังเจตคติทางบวกในประเด็นของเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในชั้นเรียน และปลูกฝังเจตคติในเชิงบวกผ่านการจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียน อีกทั้งต้องมีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลก่อนทำการสอน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ ยอมรับและเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ ในงานวิจัยดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครูผู้สอนที่จัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรมควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม ภาษา วัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของวัฒนธรรมที่หลากหลาย (ณัฐชนา มณีพุกษ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ, 2560) อีกทั้งในงานวิจัยของ พรณวลัย ศิริวงศ์วัฒนา และสมหมาย แจ่มกระจ่าง ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรศึกษาสภาพ ความต้องการ หรือแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศิลปะ วัฒนธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน และควรศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน จะเห็นได้ว่า ศิลปะเกี่ยวข้องอย่างแนบแน่นกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ด้านการพัฒนาประเทศ และด้านการศึกษา เนื่องจากศิลปะ

สัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ในทุกระดับทั้งระดับของบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สังคมและโลก ที่สะท้อนความเป็นสังคมของคนในชาติ (พรรณวลัย ศิริวงศ์วัฒนา และสมหมาย แจ่มกระจ่าง, 2549) ในงานวิจัยของ Gay, G. & Kirkland, K. ได้เสนอว่าการพัฒนาจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ต่อบุคคลและวิชาชีพเกี่ยวกับความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ ควรเป็นองค์ประกอบหลักของการเตรียมครูในระบบการศึกษา (Gay, G. & Kirkland, K., 2003) อีกทั้ง ปราโมทย์ กบรรัตน์ และจุมพล ราชวิจิตร ได้เสนอแนะในงานวิจัยไว้ว่า ควรมีการพัฒนาการใช้สื่อการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรม เกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของนักเรียนหรือการพัฒนาเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันต่อไป (ปราโมทย์ กบรรัตน์ และจุมพล ราชวิจิตร, 2558) ทั้งนี้ ความเห็นต่างเกิดจากต่างคนต่างอยู่ของคนในชุมชน ขาดการทำกิจกรรมร่วมกันทำให้มีความคิดเห็นต่างกันจนเกิดความไม่เข้าใจกัน แต่ในความเห็นต่างกันนี้ยังมีกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียว การนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแรงบันดาลใจและกำหนดแนวความคิดในการจัดกิจกรรม ศิลปะพหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากการประกอบสร้างของคนในชุมชนสู่ความมีเอกภาพในความหลากหลาย (สุธิดา บุตรแขก และสุชาติ เกาทอง, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญัติ ยงยวน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์ พบว่า นักเรียนห้องเรียนไทยมุสลิมล้วนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนห้องเรียนไทยมุสลิมล้วนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบปกติ และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมจากห้องเรียนไทยมุสลิมที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบปกติ (บัญญัติ ยงยวน และชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์, 2553) จะเห็นได้ว่า การเตรียมครู หรือการพัฒนาครูผู้สอน ให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา มากไปกว่านั้น การที่ครูมีความรู้ความเข้าใจในตัวผู้เรียน ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม จะช่วยให้บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนและการอยู่ร่วมกันในสังคมโรงเรียน ชุมชน และสังคม เป็นสังคมที่น่าอยู่ ผู้คนรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและจิตใจ จะส่งผลให้ทั้งครูและผู้เรียนความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างสันติสุข และการจัดการเรียนการสอนศิลปะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนาน กล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการจัดการเรียนการสอนศิลปะนั้น บางครั้งครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านทักษะและความรู้ทางศิลปะ รวมถึงวัฒนธรรมของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย และส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้น จากความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นั้นครูผู้สอนยังมีการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมอยู่หรือไม่ หรือมีการเตรียมการหรือศึกษาเรียนรู้เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ หรือเมื่อสอนศิลปะไปแล้วส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้เรียนหรือไม่ หรือมีผลต่ออัตลักษณ์ท้องถิ่น หรืออัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร แล้วสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนทางด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จะมีส่วนช่วยเหลือหรือแก้ปัญหานี้ได้หรือไม่อย่างไร

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะเป็นประโยชน์กับนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ได้เห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น เข้าใจกัน ยอมรับเรียนรู้และชื่นชมวัฒนธรรมอื่น เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ผ่านการใช้รูปแบบการสอนนี้ อีกทั้งนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้รับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับผู้เรียนพหุวัฒนธรรมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพตามที่กำหนด
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ซึ่งมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

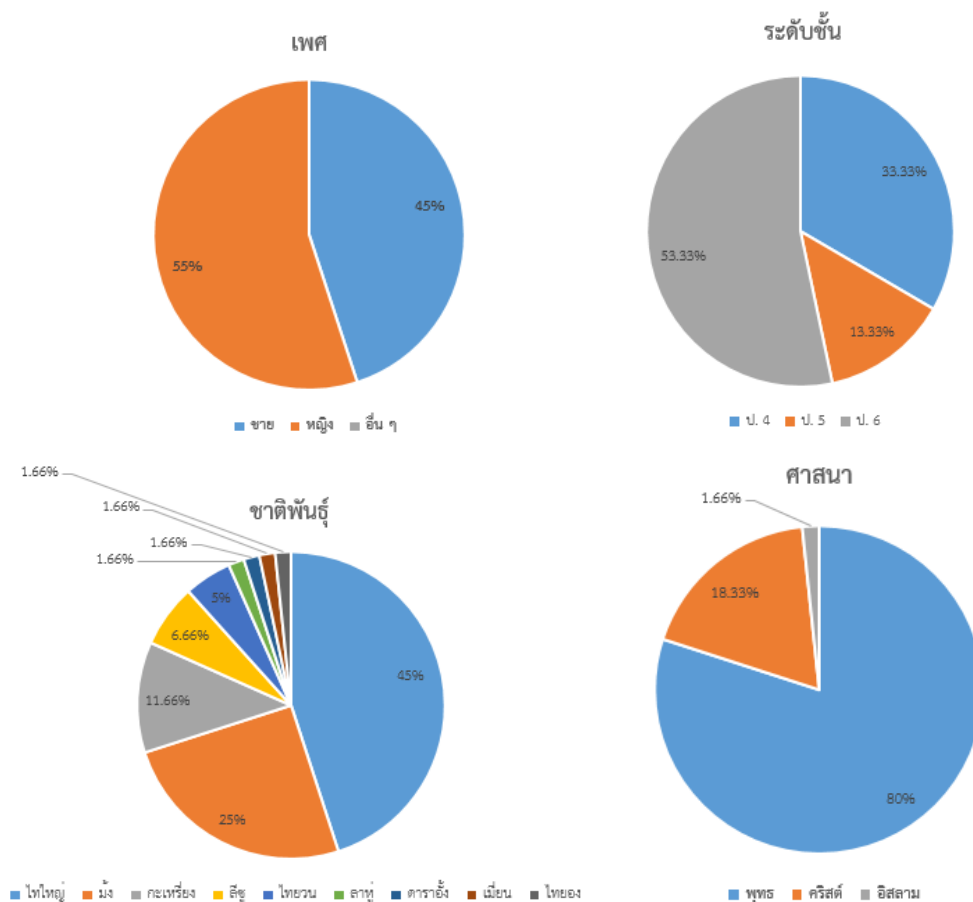
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) เป็นการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis) ศึกษาเอกสาร จากหนังสือ ตำรา ข้อมูลทางสถิติ วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนศิลปะ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในบริบทพหุวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และข้อมูลบุคคล จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา พหุวัฒนธรรม จำนวน 1 คน อาจารย์นิเทศน์ศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จำนวน 3 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จำนวน 4 คน จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางในการออกแบบการวิจัยที่เหมาะสม และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทาง (Lincharern, A., 2012)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น (Development: D_1) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอนศิลปะฯ และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ยกร่างรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย หลักการและแนวคิดของรูปแบบการสอน วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของผู้เรียน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และข้อเสนอแนะด้านความถูกต้องชัดเจนของภาษา โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาค่า (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์การตัดสินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ พบว่า อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 ซึ่งมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ยอมรับได้ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 2) สร้างแผนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น จำนวน 5 แผน (แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง) จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง

ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งถือว่าได้ใช้ 3) สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่มีลักษณะเป็นอันดับคุณภาพมาตรฐานโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 ซึ่งมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ยอมรับได้ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 4) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 ซึ่งมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ยอมรับได้ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 5) สร้างแบบประเมินการแสดงออกทางด้านศิลปะ หลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่มีลักษณะเป็นอันดับคุณภาพมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งถือว่าได้ใช้ 6) สร้างแบบประเมินความเข้าใจของแผนงานในการเผยแพร่ผลงานศิลปะสู่ชุมชนที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่มีลักษณะเป็นอันดับมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งถือว่าได้ใช้ และ 7) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่มีลักษณะคุณภาพมาตรฐานโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 ซึ่งมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ยอมรับได้ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามการประเมินของผู้เชี่ยวชาญให้มีความเหมาะสม (ณัฐภรณ์ หลาวทอง, 2559)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น (Research: R₂) การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) ดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่มีนักเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 15 คน รวมเป็น 60 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 4 คน ที่ได้โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 2.1) เป็นโรงเรียนที่มีนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษากำลังออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2.2) เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนหลากหลายทางวัฒนธรรม (นักเรียนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ) 2.3) เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ 2.4) เป็นโรงเรียนที่มีผู้บริหารและครูผู้สอนศิลปะที่มีความสนใจและยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย และผลจากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน จำนวน 60 คน 4 โรงเรียน เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55 และเพศชาย คิดเป็น

ร้อยละ 45 กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมา ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 33.33 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยเป็นชาติพันธุ์ไทใหญ่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมา คือ ม้ง คิดเป็นร้อยละ 25 กะเหรี่ยง คิดเป็นร้อยละ 11.66 ลีซู คิดเป็นร้อยละ 6.66 ไทยวน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ และน้อยที่สุด คือ ชาติพันธุ์ลาหู่ ดารารั้ง เมียน ไทยอง จำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 1.66 ซึ่งนับถือศาสนาพุทธ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมา คือ ศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 18.33 และศาสนาอิสลาม น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.66 แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในทดลอง ได้แก่ 1) รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น (ฉบับร่าง) นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 15 คน รวมทั้งหมด จำนวน 60 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักศึกษาศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาศิลปศึกษา เป็นเวลา 13 สัปดาห์ (สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวม 13 ชั่วโมง) และ 2) แผนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น จำนวน 5 แผน (แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง) และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบการจัดสนทนากลุ่ม 2) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนฯ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสอนฯ 4) แบบประเมินการแสดงออกทางด้านศิลปะฯ 5) แบบประเมิน

ความเป็นไปได้ของแผนงานฯ และ 6) แบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยระหว่างการจัดการเรียนการสอน โดยเก็บข้อมูลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนในสัปดาห์ที่ 1 และหลังเรียนในสัปดาห์ที่ 12 จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินความพึงพอใจ แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดย ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น (Development: (D₂) นำผลที่ได้จากการทดลองมาสรุปผล จากนั้นนำเสนอรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อทำการประเมินความเหมาะสมรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นอันดับคุณภาพมาตราส่วนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ และแปลความหมายตามแนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้สมบูรณ์ก่อนนำไปเผยแพร่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลได้ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพตามที่กำหนด มีผลดังนี้

1.1 การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น พบว่า มี 8 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) หลักการและแนวคิด ได้แก่ 1.1) การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 1.2) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง 1.3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ 1.4) การบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ 1.5) การเชื่อมโยงศิลปะกับชุมชนและท้องถิ่น 2) วัตถุประสงค์ ได้แก่ 2.1) เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะทางด้านศิลปะในท้องถิ่น 2.2) เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในท้องถิ่น และ 2.3) เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ชื่อ “EDCAR Steps” มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเชื่อมโยงประสบการณ์ (Experiential Connection) ขั้นที่ 2 การเรียนรู้จากการค้นพบ (Discovery Learning) ขั้นที่ 3 การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ (Creative Expression) ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และชื่นชม (Appreciative Exchange) ขั้นที่ 5 การสะท้อนและต่อยอดการเรียนรู้ (Reflective Extension) 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 4.1) สื่อของจริงและตัวอย่างผลงานศิลปะในท้องถิ่น 4.2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน 4.3) แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่น 4.4) สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีดิจิทัล และ 4.5) วัสดุและอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 5) การวัดและประเมินผล ได้แก่ 5.1) ด้านความรู้ 5.2) ด้านทักษะ และ 5.3) ด้านเจตคติ 6) บทบาทของครูผู้สอน ได้แก่ 6.1) เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 6.2) เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 6.3) เป็นผู้กระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ 6.4) เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน และ 6.5) ประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างเท่าเทียม 7) บทเรียนของผู้เรียน ได้แก่ 7.1) เป็นผู้แสวงหาความรู้และลงมือปฏิบัติ 7.2) มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ 7.3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นอย่างชื่นชมและเห็นคุณค่า 7.4) สร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างอิสระ และ 7.5) สะท้อนและประเมินผลการเรียนรู้ และ 8) ปัจจัยที่ส่งผล

ต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ได้แก่ 8.1) การสนับสนุนจากผู้บริหารและชุมชน 8.2) ความพร้อมของทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ 8.3) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 8.4) การพัฒนาตนเองของครูอย่างต่อเนื่อง และ 8.5) การติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

1.2 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.12) โดยด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอนมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.03) รองลงมา ได้แก่ ด้านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.05) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.04) ด้านความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการสอนไปใช้จริง ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.12) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.17) ตามลำดับ และด้านหลักการและแนวคิดของรูปแบบการสอน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.33) โดยทุกด้านมีระดับความเหมาะสมมากที่สุด แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านหลักการและแนวคิดของรูปแบบการสอน	4.64	0.33	มากที่สุด
2. ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน	4.96	0.03	มากที่สุด
3. ด้านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	4.93	0.05	มากที่สุด
4. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้	4.72	0.17	มากที่สุด
5. ด้านการวัดและประเมินผล	4.92	0.04	มากที่สุด
6. ด้านความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการสอนไปใช้จริง	4.80	0.12	มากที่สุด
รวม	4.83	0.12	มากที่สุด

2. ประเมินผลการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ มีผลดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น พบว่า ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน นักเรียนมีคะแนน ($\bar{X} = 13.96$, S.D. = 4.90) และหลังเรียน นักเรียนมีคะแนน ($\bar{X} = 18.03$, S.D. = 2.84) แสดงว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียน สูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D.	D	T	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	60	20	13.96	69.83	4.90			
หลังเรียน	60	20	18.03	90.16	2.84	59	6.86*	0.00

*p < .05

2.2 การแสดงออกทางด้านศิลปะหลังการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น จากการประเมินตนเองของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีการแสดงออกทางด้านศิลปะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.29) โดย กิจกรรมที่ 4 เรื่อง แบ่งปันคุณค่า มีการแสดงออกมากที่สุด ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 0.23) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมที่ 2 เรื่อง ภูมิปัญญาน่าเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.31) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และน้อยที่สุด คือ กิจกรรมที่ 1 เรื่อง งานศิลป์ในท้องถิ่นของเรา ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.32) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินตนเองในการแสดงออกทางด้านศิลปะหลังการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมินตนเอง	ระดับการแสดงออก			
	$\bar{X}$	%	S.D.	แปลผล
กิจกรรมที่ 1 เรื่อง งานศิลป์ในท้องถิ่นของเรา	2.43	80.83	0.32	พอใช้
กิจกรรมที่ 2 เรื่อง ภูมิปัญญาน่าเรียนรู้	2.55	85.14	0.31	ดี
กิจกรรมที่ 3 เรื่อง งานร่วมสมัยสร้างสรรค์	2.48	82.78	0.30	พอใช้
กิจกรรมที่ 4 เรื่อง แบ่งปันคุณค่า	2.67	88.89	0.23	ดี
รวม	2.53	84.41	0.29	ดี

2.3 การประเมินความเป็นไปได้ของแผนงานในการเผยแพร่ผลงานศิลปะสู่ชุมชนที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ในกิจกรรมที่ 5 เรื่อง ต่อยอดสู่ชุมชน ของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 0.23) โดยความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม มีความเป็นไปได้มากที่สุด ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 0.22) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.24) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทรัพยากรที่ต้องใช้ ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.25) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ น้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และงบประมาณที่ต้องใช้ ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = 0.14; $\bar{X} = 2.17$, S.D. = 0.31) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ แสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความเป็นไปได้ของแผนงานในการเผยแพร่ผลงานศิลปะสู่ชุมชนที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมินตนเอง	ระดับความเป็นไปได้			
	$\bar{X}$	%	S.D.	แปลผล
กิจกรรมที่ 5 เรื่อง ต่อยอดสู่ชุมชน				
1. ความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม	2.67	88.89	0.22	มาก
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน	2.17	72.22	0.14	ปานกลาง
3. งบประมาณที่ต้องใช้	2.17	72.22	0.31	ปานกลาง
4. ระยะเวลาในการดำเนินงาน	2.58	86.11	0.24	มาก
5. ทรัพยากรที่ต้องใช้	2.50	83.33	0.25	มาก
รวม	2.42	80.56	0.23	ปานกลาง

3. การประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.95) โดยด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.90) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.88) ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.94) และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 1.06) ซึ่งทุกด้านมีระดับความพึงพอใจที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้	4.02	80.40	0.94	มาก
2. ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้	3.98	79.67	1.06	มาก
3. ด้านการวัดและประเมินผล	4.11	82.13	0.88	มาก
4. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.14	82.80	0.90	มาก
รวม	4.06	81.25	0.95	มาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพตามที่กำหนด พบว่า รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่พัฒนาขึ้นมี 8 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) บทบาทของครูผู้สอน 7) บทบาทของผู้เรียน และ 8) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น อาจเป็นเพราะ รูปแบบการสอนศิลปะที่พัฒนาขึ้นได้นำหลักการและแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Learning) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) การบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) และการเชื่อมโยงศิลปะกับชุมชนและท้องถิ่น (Community and Local Art Connection) มาเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Banks, J. ที่เสนอว่าการจัดการศึกษาในบริบทพหุวัฒนธรรมควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความหมายต่อผู้เรียน (Banks, J., 2010) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชนา มณีพฤกษ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ ที่ชี้ให้เห็นว่า ครูผู้สอนศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรม ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม ภาษา วัฒนธรรม และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของวัฒนธรรมที่หลากหลาย (ณัฐชนา มณีพฤกษ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ, 2560) อีกทั้งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ “EDCAR Steps” ที่พัฒนาขึ้น ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

ของ Kolb, D. A. ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สังเกต ไตร่ตรอง สร้างความคิดรวบยอด และนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ (Kolb, D. A., 1984) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Bates, J. K. ที่เสนอว่าการสอนศิลปะที่มีประสิทธิภาพควรให้ผู้เรียนได้สำรวจ ค้นพบ สร้างสรรค์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางศิลปะและความเข้าใจในคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม (Bates, J. K., 2000) นอกจากนี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ที่น่าสนใจ คือ ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอนมีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ด้านหลักการและแนวคิดของรูปแบบการสอนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แม้ค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับมากที่สุดก็ตาม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ วัตถุประสงค์และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของการจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ในขณะที่หลักการและแนวคิดอาจมีความซับซ้อนและเป็นนามธรรมมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gay, G. & Kirkland, K. ที่พบว่า การพัฒนาจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ เป็นสิ่งที่ท้าทายและต้องอาศัยการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Gay, G. & Kirkland, K., 2003)

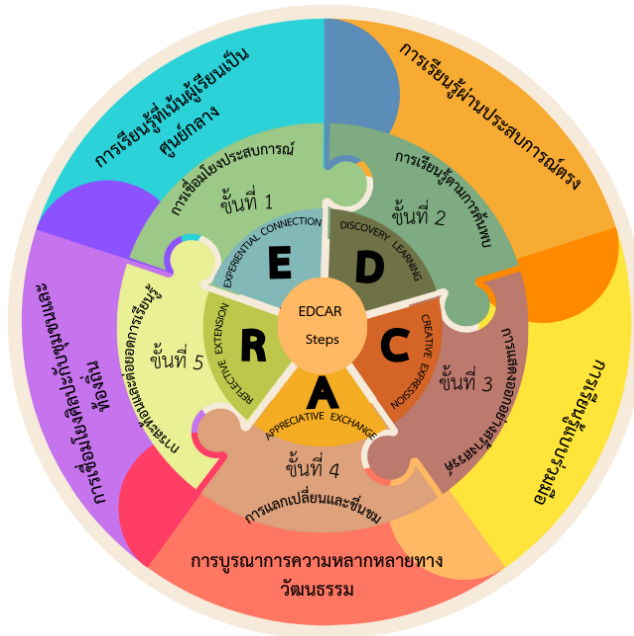
2. ประเมินผลการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่พัฒนาขึ้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นนั้น มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความรู้และทักษะทางด้านศิลปะในท้องถิ่นของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญัติ ยงยวน และชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์ ที่พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบปกติ (บัญญัติ ยงยวน และชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์, 2553) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ กบรัตน์ และจุฬพล ราชวิจิตร ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์แบบพหุวัฒนธรรมช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปราโมทย์ กบรัตน์ และจุฬพล ราชวิจิตร, 2558) ทั้งนี้ การแสดงออกทางด้านศิลปะหลังการใช้รูปแบบการสอน พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีการแสดงออกทางด้านศิลปะอยู่ในระดับดี โดยกิจกรรมที่ 4 เรื่อง “แบ่งปันคุณค่า” มีการแสดงออกมากที่สุด ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นการอธิบายความเป็นมาและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน การนำเสนอผลงาน การแสดงความคิดเห็นต่อผลงานของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการชื่นชมผลงาน (Appreciative Exchange) เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาการแสดงออกทางศิลปะและการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธิดา บุตรแขก และสุชาติ เกาทอง ที่เสนอว่า การทำกิจกรรมร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยลดความเห็นต่างและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม (สุธิดา บุตรแขก และสุชาติ เกาทอง, 2564) อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินความเป็นไปได้ของแผนงานในการเผยแพร่ผลงานศิลปะสู่ชุมชนในกิจกรรมที่ 5 เรื่อง “ต่อยอดสู่ชุมชน” พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและงบประมาณที่ต้องใช้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการนำผลงานศิลปะของนักเรียนไปเผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การขาดการประสานงานและความร่วมมือที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม

ซึ่งสอดคล้องกับที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ระบุไว้ในรูปแบบการสอน ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารและชุมชน ความพร้อมของทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรณวลัย คีรีวงศ์วัฒนา และสมหมาย แจ่มกระจ่าง ที่เสนอว่าควรมีการพัฒนา รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกับชุมชนและท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (พรณวลัย คีรีวงศ์วัฒนา และสมหมาย แจ่มกระจ่าง, 2549)

3. การประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นของนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะ ความพึงพอใจในด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะในประเด็น “เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปะในท้องถิ่นมากขึ้น” และ “ภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชนา มณีพุกษ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนศิลปะที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ ยอมรับ และเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรม (ณัฐชนา มณีพุกษ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ, 2560) ทั้งนี้ ด้านการวัดและประเมินผลมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็น “ได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์จากครูผู้สอน” และ “การประเมินผลสะท้อนการเรียนรู้จริง” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพและการประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพจริงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วิษณุลัมพก์ เหล่าวานิช ที่นำเสนอหลักคิดในการใช้กระบวนการประเมินผลตามสภาพจริงมาบูรณาการใช้ในวิชาศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ (วิษณุลัมพก์ เหล่าวานิช, 2561) ในด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ประเด็น “กิจกรรมการเรียนการสอนสนุกและน่าสนใจ” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stroud, S. R. ที่เสนอว่าการเรียนรู้ศิลปะควรเป็นประสบการณ์ที่มีความหมายและสร้างความสนุกสนานให้กับผู้เรียน (Stroud, S. R., 2014) อย่างไรก็ตาม ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุด แม้จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากก็ตาม โดยประเด็น “สื่อการเรียนรู้สะท้อนความเป็นท้องถิ่น” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่นให้มีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ ปราโมทย์ กบรัตน์ และจุมพล ราชวิจิตร ที่เสนอให้มีการพัฒนาการใช้สื่อการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้คุณค่าของนักเรียน (ปราโมทย์ กบรัตน์ และจุมพล ราชวิจิตร, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งสามารถเขียนเป็นโมเดล แสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการสอนศิลปะ “EDCAR Steps”

รูปแบบการสอนศิลปะ “EDCAR Steps” เป็นนวัตกรรมการสอนที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม โดยมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของผู้เรียน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ “EDCAR Steps” 5 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) Experiential Connection คือ การเชื่อมโยงประสบการณ์ 2) Discovery Learning คือ การเรียนรู้ผ่านการค้นพบ 3) Creative Expression คือ การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ 4) Appreciative Exchange คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และชื่นชม และ 5) Reflective Extension คือ การสะท้อนและต่อยอดการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการสอนศิลปะนี้ บูรณาการแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การเรียนรู้แบบร่วมมือ การบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเชื่อมโยงศิลปะกับชุมชนและท้องถิ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนักเรียนในโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพตามที่กำหนด มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 5) การวัดและ

ประเมินผล 6) บทบาทของครูผู้สอน 7) บทบาทของผู้เรียน และ 8) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยนำหลักการและแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การเรียนรู้แบบร่วมมือ การบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเชื่อมโยงศิลปะกับชุมชนและท้องถิ่น มาเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ การเชื่อมโยงประสบการณ์ การเรียนรู้ผ่านการค้นพบ การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และชื่นชม และการสะท้อนและต่อยอดการเรียนรู้ ผลการวิจัยชี้ว่ากิจกรรม “แบ่งปันคุณค่า” มีประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เน้นการอธิบายความเป็นมาและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน การนำเสนอผลงาน การแสดงความคิดเห็นต่อผลงานของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการชื่นชมผลงาน (Appreciative Exchange) เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาการแสดงออกทางศิลปะและการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านประโยชน์ที่ได้รับมีความพึงพอใจมากที่สุด ในประเด็น “เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปะในท้องถิ่นมากขึ้น” และ “ภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนศิลปะ “EDCAR Steps” สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่การนำศิลปะสู่ชุมชนยังมีข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมและงบประมาณ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สถานศึกษาควรนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ 2) ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการเผยแพร่ผลงานศิลปะของนักเรียน และ 3) ควรพัฒนาครูให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลายของผู้เรียน โดยสรุป การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่นและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ร่างกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม ตามกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- ฐิติมดี อาพัทธนันท์. (2563). โครงการวิจัย การพัฒนาโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพหุวัฒนธรรมผ่านทางการศึกษาสำหรับครูและนักเรียนในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐชนา มณีพุกษ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ. (2560). แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรมระดับประถมศึกษาในโรงเรียนนานาชาติ. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 12(4), 531-546.

- บัญญัติ ยงย่วน และชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์. (2553). การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลาย วัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 16(6), 953-972.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปราโมทย์ กบรรัตน์ และจุมพล ราชจิตร. (2558). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์แบบพหุวัฒนธรรม เรื่อง คุณค่าของงานศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง จังหวัดอุดรธานี. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 71-79.
- พรณวลัย ศิริวงศ์วัฒนา และสมหมาย แจ่มกระจ่าง. (2549). การพัฒนาศิลปะ วัฒนธรรม แก่เด็กและเยาวชนของ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์การพัฒนาศิลปะ วัฒนธรรม แก่เด็ก และเยาวชนของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. วารสารการศึกษาและการพัฒนา สังคม, 2(1), 93-108.
- วิชาลัมพก์ เหล่าวานิช. (2561). การประเมินผลตามสภาพจริง ผ่านกิจกรรมวัดประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 46(1), 221-235.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่. (2565). รายงานสถานการณ์สังคมจังหวัด เชียงใหม่ ประจำปี 2565. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เชียงใหม่.
- สุธิดา บุตรแขก และสุชาติ เกาทอง. (2564). สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม: ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมสู่ การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 23(2), 89-106.
- สุรางคณา ฤกษ์สมบูรณ์ดี. (2562). หลักสูตรและการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาของโรงเรียนท้องถิ่นใน ภาคเหนือ. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(2), 491-506.
- Banks, J. (2010). Multicultural Education: Characteristics and Goals. In J. Banks & C. Banks (Eds.), Multicultural education: issues and perspectives. (8th ed.). New Jersey: Wiley.
- Bates, J. K. (2000). Becoming an art teacher. Belmont California: Wadsworth-Thomson Learning.
- Gay, G. & Kirkland, K. (2003). Developing Cultural Critical Consciousness and Self-Reflection in Preservice Teacher Education. Theory Into Practice, 42(3), 181-187.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Lincharern, A. (2012). Qualitative data analysis techniques. Journal of Educational Measurement Mahasarakham University, 17(1), 17-29.
- Stroud, S. R. (2014). The art of experience. Dordrecht: Brill.